

Austatud lugeja!

Angelika Sarapuu ja professor Julia Laffranque käsitlevad siinses Juridica numbris põhjalikult mõistliku menetlusaja põhimõtet ja selle tagamise vajadust Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni ja Euroopa Inimõiguste Kohtu kontekstis. Autorid märgivad, et kohtumenetluse lõpuks peetakse tsiviil- ja halduskohtumenetluses reeglina seda hetke, kui kõrgeim kohtuaste teeb otsuse või kui kohtuotsus muutub lõplikuks edasikaebamisõiguse lõppemise tõttu. Kohtumenetluse kogukestuse hulka võib arvestada ka kohtuotsuse tegemisele järgnevad faasid nagu kohtukulude kindlaksmääramine ja kohtuotsuste täitmine. Viimast on Euroopa Inimõiguste Kohus selgitanud sellega, et kohtusse pöördumise õigus oleks illusoorne, kui riigisisised õigussüsteemid lubaksid lõplikult siduva otsuse täitmata jätta. Seega on inimõiguste kohus välja öelnud selle, mis talupojamõistusele on ammugi selge: kohtus käiakse aega ja raha kulutamas mitte selleks, et oma õigust paberil näha, vaid et see õigus saaks jalule seatud.

Tänane Eesti Päevaleht kirjutab, et tsiviilasjades õnnestub võlglastelt aastas kätte saada kõigest ümmarguselt kümnendik üldsummast. Kõigilt praegustelt võlglastelt on kätte saamata üle 510 miljoni euro. Täpselt niisuguses summas, lugupeetud esindajad ja austatud kohus, oleme meie teiega teinud kohtusaalis mõttetut tööd.

Tõsi, surm ka ei võta sealt, kust midagi võtta pole. Nendel juhtudel ei saa aidata ka täitur, pankrotihaldur ega tark seadusandja. Riik ei peaks reeglina hakkama varatute võlgnike garantiks. Aga ilmselt ei ole suur osa sellest 9/10-st taolised juhtumid. Iga praktiseeriv jurist teab teile rääkida nime ja aadressidega loo sellest, kus võlgnik lahkuib iga tööpäeva hommikul kodust, iga tööpäeva lõpul naaseb: aga sissetulek puudub; sõidab uhke autoga, elab korralikus majas/korteris: aga sissetulek puudub; käib mägedes või soojal maal puhkamas: aga sissetulek puudub! Siin peab riik midagi tegema.

Mida ta siis teinud on? Privatiseerinud kohtulahendite täitmise süsteemi, motiveerides täitureid ja pankrotihaldureid tasuga ning piitsutades järelevalvega. Nii on saavutatud see, kus probleemi korral saab riik kellelegi suunas näpuga näidata ja karistada. Kui käepärased ja teravad on aga täiturile ja haldurile antud relvad? Tean juhtumit, kus pankrotihaldur pöördus politsei poole, sest võlgnik ilmselt varjas oma vara ja sissetulekuid. Politsei jättis kriminaalmenetluse alustamata – sest haldur ei esitanud tõendeid väidetava vara ja sissetuleku kohta. Aga haldur ei oleks ka parema tahtmise korral saanud võlgniku järel uurata, sest siis oleks võidud talle ette heita ebaseaduslikku jälitustegevust.

Õige on see, et kui inimene usub müüte, siis need võivadki toimida ilma, et keegi peaks seejuures kuigi palju tegema. Seadus on ka justkui müüt – võta see vastu, kiida pressiteates selle rangust, lase ametnikel jutlustada selle sisust – ja enamik toimibki nii, nagu ametnik ütleb. Kuid müüdid toimivad ainult seni, kuni neid pole purustatud. Ühel hetkel hakkab üks ja teine seadust ise lugema ning nii mõnigi leiab viisi selle täitmisest kõrvale hiilida. Nüüd ei piisa pelgalt seaduse olemasolust, nüüd peab seadus ennast ise tõestama ja näitama, et suudab ka tegelikult toimida. Näib, et müüt nimega toimiv kohtulahendite täitmise süsteem on nüüdseks purustatud ja jäänud on vaid regulatsioon ise – alasti ja kui uskuda statistikat, siis hambutu. Tark mees toestab müüri enne selle pragunemist, loodetavasti suudame meie seda teha enne lõplikku lagunemist.

Katrin Prükk